

Slučaj ŠABANOVIĆ *protiv* CRNE GORE I SRBIJE

(predstavka broj: 5995/06)

U Strazburu, 31. maja 2011. godine, Vijeće Evropskog suda za ljudska prava donijelo je presudu u slučaju ŠABANOVIĆ *protiv* CRNE GORE I SRBIJE zbog povrede prava na slobodu izražavanja garantovanu članom 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima. Sud je odlučivao po predstavki Šabanovića (br. 5995/06) koju je podnio 19. januara 2006. godine, a koga je zastupao gospodin J. Pejović, advokat iz Herceg Novog, dok je Vladu Crne Gore zastupao njen zastupnik gospodin Z. Pažin.

Dana 6. februara 2003. godine u crnogorskim dnevnim novinama objavljen je članak o kvalitetu vode u Herceg Novom u kojem se kaže da su svi izvori pijaće vode zagađeni. Ove tvrdnje su bile zasnovane na nalazima Instituta za zdravlje Crne Gore, koji su urađeni po zahtjevu Glavnog republičkog vodovodnog inspektora, sa očiglednim ciljem da se ispita mogućnost povezivanja dodatnih izvora na mrežu vodosnadbijevanja.

Šabanović, koji je u tom periodu bio direktor Javnog preduzeća Vodovod i kanalizacija i član Socijalističke narodne partije (SNP), istog dana je sazvao konferenciju za štampu kao odgovor na pomenuti članak, na kojoj je izjavio da je voda bezbjedna za javnu upotrebu, da Glavni republički vodovodni inspektor zastupa interese dvije privatne kompanije kojima je već bila data dozvola da priključe dva dodatna izvora vode na mrežu za vodosnadbijevanje i da je Glavni inspektor tako uradio po nalogu Demokratske partije socijalista (DPS), a da su dozvole koje su kompanije pribavile nezakonite. Ova izjava je bila objavljena u nekoliko dnevnih novina.

Dana 7. aprila 2003. godine Glavni vodovodni inspektor je podnio privatnu tužbu protiv Šabanovića za klevetu. Postupak je vođen pred Osnovnim sudom u Podgorici, koji je Šabanovića uslovno osudio na tri mjeseca zatvorske kazne. Šabanović se žalio na odluku Osnovnog suda, međutim, Viši sud je presudom od 1. novembra 2005. godine prvostepenu odluku potvrdio, posle čega je Šabanović uputio predstavku Evropskom sudu za ljudska prava, koji je 31. maja 2011. godine presudio u njegovu korist.

Stav Evropskog suda izražen u presudi je da sloboda izražavanja iz člana 10 Evropske konvencije predstavlja jedan od suštinskih temelja demokratskog društva. Prema stavu 2 tog člana ona je primjenljiva ne samo na "informacije" ili "ideje" koje su povoljne ili neškodljive, nego i na one koje vrijeđaju, šokiraju ili uznemiravaju (vidjeti *Castells v. Spain*, 23 April 1992, § 42, Series A no. 236, i *Vogt v. Germany*, 26 September 1995, § 52, Series A no. 323).

Sud je potvrdio pravo da se u dobroj namjeri saopštavaju informacije o pitanjima od javnog interesa, čak i kada su u pitanju neistinite i štetne izjave o pojedincima (vidjeti *mutatis mutandis*, *Bladet Tromsø and Stensaas v. Norway* [GC], no. 21980/93, ECHR

1999-III) i naglasio je da se mora uzeti u obzir da li su u pitanju izjave koje se tiču privatnog života neke osobe ili izjave koje se tiču njegovog ponašanja i stavova u svojstvu službenika (vidjeti *Dalban v. Romania* [GC], no. 28114/95, § 50, ECHR 1999-VI). S tim u vezi, Sud podsjeća da viši državni službenici koji djeluju u zvaničnom svojstvu su predmet šire granice prihvatljive kritike nego privatna lica (vidjeti *Thoma v. Luxembourg*, no. 38432/97, § 47, ECHR 2001-III; *Pedersen and Baadsgaard v. Denmark* [GC], no. 49017/99, § 80, ECHR 2004-XI; *Mamère v. France*, no. 12697/03, § 27, ECHR 2006- XIII; and *Dyundin v. Russia*, no. 37406/03, § 26, 14 October 2008).

U svojoj praksi, Sud je uočio razliku između izjave o činjenicama i vrijednosnih sudova. Dok postojanje činjenica može biti dokazano, istinitost vrijednosnih sudova nije podložna dokazivanju. Kod izjave koja predstavlja vrijednosni sud, proporcionalnost miješanja može zavisiti od toga da li postoji dovoljno činjenčnih osnova za sporni iskaz, pošto čak i vrijednosni sud bez ikakve činjenične osnove se može smatrati pretjeranim (vidjeti *Steel and Morris v. the United Kingdom*, no. 68416/01, § 87 *in fine*, ECHR 2005-II).

Sud je primijetio da priroda i težina kazne kao i “relevantnost” i “dovoljnost” obrazloženja nacionalnog suda predstavljaju pitanja od posebnog značaja za procjenu proporcionalnosti miješanja prema članu 10 (vidjeti *Cumpănă and Mazăre v. Romania* [GC], no. 33348/96, § 111, ECHR 2004, i *Zana v. Turkey*, 25 November 1997, § 51, *Reports of Judgments and Decisions* 1997-VII) i podsjeća da vlade uvijek treba da pokažu suzdržanost u pribjegavanju krivičnim sankcijama, naročito tamo gdje imaju druga sredstva na raspolaganju (vidjeti *Castells v. Spain*, cited above, § 46).

Činjenicu da je podnosilac predstavke smatrao za svoju dužnost direktora Vodovoda da odgovori na takav članak, Evropski sud je ocijenio kao razumnjivu. Osnovni cilj prilikom organizovanja konferencije za štampu bio je da obavijesti javnost da je voda koja se upumpava u sistem filtrirana i bezbijedna za upotrebu. Iako je Šabanović kritikovao glavnog inspektora, ove kritike se tiču njegovog ponašanja i stavova u svojstvu zvaničnika, a ne njegovog privatnog života. Viši državni službenici koji postupaju u službenom svojstvu su predmet šire granice prihvatljive kritike nego privatna lica. Za Sud, izjave podnosioca predstavke (Šabanovića) ne predstavljaju bezrazložni napad na glavnog inspektora, nego pojašnjenje materije koja je bila od velikog javnog interesa.

Evropski sud je razloge koje su domaći sudovi uzeli u obzi prilikom donošenja presude ocijenili kao nerelevantne i nedovoljne, s obzirom na ograničeni pristup nacionalnih sudova i nemogućnost da izjave podnosioca predstavke stave u širi kontekst, tj. u kontekst rasprave o kvalitetu pijaće vode.

Evropski sud je podsjetio da iako korišćenje krivično-pravne sankcije u slučajevima klevete samo po sebi nije primjereno (*Radio France and Others v. France*, no. 53984/00, § 40, ECHR 2004-II; *Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v. France* [GC], nos. 21279/02 and 36448/02, § 59, ECHR 2007-XI; *Długolecki v. Poland*, no. 23806/03, § 47, 24 February 2009; and *Saaristo and Others v. Finland*, no. 184/06, § 69 *in limine*, 12 October 2010) priroda i težina kazne su faktori koje treba uzeti u obzir (vidi *mutatis*

mutandis, Cumpǎnǎ and Mazǎre, cited above, § 111). U tom pogledu, Sud podsjeća na Rezoluciju Savjeta Evrope, koja je usvojena u međuvremenu, a koja poziva države članice koje još uvijek predviđaju zatvorske kazne za klevetu, čak iako ih ne primjenjuju u praksi, da ih ukinu bez odlaganja (Dana 4. Oktobra 2007. godine Parlamentarna skupština Savjeta Evrope je usvojila Rezoluciju 1577 (2007)).

Potvrđujući kroz svoje dugogodišnje iskustvo da je malo prostora po članu 10 stav 2 Konvencije za ograničavanje rasprave o pitanjima od javnog interesa (vidjeti *Nilsen and Johnsen v. Norway* [GC], no. 23118/93, § 46, ECHR 1999-VIII) Sud nalazi da miješanje o kome je riječ nije bilo neophodno u demokratskom društvu.

Sud je odbacio Šabanovićev zahtjev za odštetu uz obrazloženje da ga je podnio nakon isticanja zakonskog roka.